

NEWS LETTER

UNIVERSITY
OF ŽILINA

HUMANITA

Témy

Príklady dobrej praxe

Metódy monitorovania

Invázne cudzie druhy

Zvládanie konfliktov medzi ľuďmi a prírodou

Milí čitatelia,

vítame vás pri druhom vydaní nášho informačného bulletinu! Ďalšie polročné obdobie projektu je za nami a my sa s vami chceme podeliť o všetky novinky a úspechy, ktoré sme doteraz v **projekte HUMANITA** dosiahli. Pracovali sme na viacerých úlohách. Monitorovali sme vplyv turistov na životné prostredie vo vnútri chránených území, testovali sme rôzne osvedčené metódy a postupy a vyvíjali vlastné inovátné metódy monitorovania. Získali sme prvé súbory údajov o vplyve turistov na životné prostredie, ktoré nám v budúcnosti pomôžu riešiť konflikty medzi človekom a prírodou. **Dúfame, že sa vám toto číslo bulletinu bude páčiť. Ak budete mať nejaké otázky, neváhajte sa na nás obrátiť.**

Monitorovanie vplyvu turistov na životné prostredie v chránených územiach, súčasné metódy a osvedčené postupy

Správa o príkladoch dobrej praxe

Dosiahli sme dôležitý míľnik v našom projekte Interreg Central Europe **HUMANITA**. Zorganizovali sme "Workshop o dobrej praxi monitorovania návštevníkov a ich vplyvu na životné prostredie" s rôznymi odborníkmi z praxe a akademického prostredia. Naše zistenia z vlastného prieskumu a workshopu sme zhrnuli a vydali v publikácii – "**Správa o príkladoch dobrej praxe monitorovania vplyvov turizmu na životné prostredie v chránených územiach**".

Počas celého trvania projektu sa snažíme čerpať poznatky od držiteľov dobrej praxe, ktorí pracujú v oblasti manažmentu chránených území alebo vedeckých inštitúciách na celom svete a ktorí majú skúsenosti s monitorovaním vplyvu návštevníkov na životné prostredie.

Naša správa ponúka komplexný pohľad na problémy turizmu v chránených oblastiach a jeho vplyve na životné prostredie. Venovali sme sa rôznym zložkám životného prostredia. Medzi oblasti, na ktoré sme sa zamerali, patrí monitorovanie návštevníkov, flóry, fauny, erózie a znečistenia.

Táto správa predstavuje súbor poznatkov získaných na rôznych podujatiach a z prieskumu dokumentov, ktorý uskutočnili všetci partneri projektu. Praktické poznatky, o ktoré sa s nami podelili odborníci z praxe, sú prehľadne prezentované v jednotlivých kapitolách. Okrem toho sú výsledky výskumu našich projektových partnerov zhrnuté v komplexnom závere správy.

Srdečne pozývame všetky zainteresované strany, správcov chránených území, nadšencov pre životné prostredie a všetkých, ktorí majú záujem o zachovanie našich prírodných pokladov. Prečítajte si našu správu a preskúmajte poznatky, ktoré obsahuje!

www.interreg-central.eu/wp-content/uploads/2023/11/HuMa-23_REPORT-ON-GOOD-PRACTICE_final.pdf

Správa o vplyvoch na prostredie na pilotných miestach

V uplynulých mesiacoch projektív partneri pracovali na príprave "**Správy o vplyve turizmu na životné prostredie**", ktorá bola prispôbená každej pilotnej lokalite. Správcovia piatich chránených oblastí zbierali dôležité údaje, čím položili základy pre tieto komplexné správy. Cieľom bolo poskytnúť podrobný prehľad o stave životného prostredia v každej oblasti, súčasnom stave monitorovania a o objeme, charaktere a vplyve rôznych turistických aktivít.

Tieto správy poskytujú nielen širší pohľad na chránené oblasti, ale približujú aj naše pilotné (testovacie) lokality, na ktorých sa budú realizovať rôzne monitorovacie aktivity v rámci **projektu HUMANITA**. Správy hodnotia súčasný stav a poukazujú na problémy, ale aj na dobrú prax manažmentu každého chráneného územia. Uvádzajú tiež oblasti, v ktorých je potrebné ďalšie monitorovanie, čím pripravujú pôdu pre budúce projektové aktivity.

Správy sú k dispozícii na webových stránkach partnerov. Tento zdroj im bude slúžiť ako súbor poznatkov, ktoré budú usmerňovať ich spoločnú cestu k udržateľnému turistickému ruchu v 5 pilotných miestach v chránených oblastiach strednej Európy.

Vývoj inovatívnych metód monitorovania a zber údajov o vplyve turistov na životné prostredie

Po počiatočnom, prípravnom období **projektu HUMANITA** začali činnosti súvisiace s 2. pracovným balíkom. Väčšina týchto úloh prinesie čiastkové výsledky, kým ďalšie budú pokračovať až do skončenia projektu v roku 2026 a prinesú hlavné výstupy. Začala sa široká škála rôznych činností, do ktorých sa zapojili všetci partneri a pilotné lokality.

Tvorba databázy

Vzhľadom na množstvo a rozmanitosť monitorovacích činností plánovaných na trojročné obdobie projektu je dôležité mať k dispozícii priestor vyhradený na zber a správu všetkých údajov. Preto sme v 2. období pripravili relačnú databázu, ktorá poskytne všetkým partnerom spoločnú platformu na ukladanie ich súborov údajov. Počas tohto obdobia bola definovaná štruktúra databázy a pracovali sme na integrácii vzoriek údajov z pilotných lokalít s cieľom zabezpečiť prevádzkovú funkčnosť platformy.

Činnosti na pilotných lokalitách

Podstatou pracovného balíka 2 je vývoj inovatívnych metód monitorovania, ktorý sa začal v 2. období. Oficiálny zber dát sa začal na jar 2024. V predchádzajúcom období partneri testovali nové metódy alebo prístrojové vybavenie a získali predbežné výsledky, ktoré podrobili detailnejšej analýze. **Skúšobné testovanie odhalilo niektoré nedostatky a problémy, ktoré sa takto podarilo eliminovať ešte pred plnohodnotným testovaním.** Partneri inštalovali na pilotných miestach zariadenia potrebné na monitorovanie.

Fotografie: Ulrich Grabner

Participatívne monitorovanie

iNaturalist

Ďalším cieľom **projektu HUMANITA** je navrhnúť vhodné nástroje pre aktivity občianskej vedy a zapojiť turistov a návštevníkov do procesu zberu údajov v chránených oblastiach. Pracovný balík 2 obsahuje výstup venovaný tejto téme, ktorý opisuje niektoré nástroje občianskej vedy, ktoré budú partneri testovať. Turisti pomôžu monitorovať chodníky, výskyt chránených alebo invazívnych druhov rastlín alebo správanie zvierat. Pokiaľ ide o pravidelné monitorovacie činnosti, výsledky participatívneho monitorovania budú začlenené do databázy s cieľom zlepšiť naše poznatky o interakcii medzi turistami a rôznymi zložkami prírodného prostredia. Partneri budú vykonávať rôzne druhy monitorovania, ktoré sa budú vzájomne dopĺňať. Napríklad odber vzoriek úlomkov rastlín z topánok turistov pre eDNA analýzu na pilotnom mieste v pohorí Karavanky doplní participatívny monitoring invazívnych druhov, ktorý vykonáva Korutánska univerzita aplikovaných vied s pomocou turistov prostredníctvom aplikácie iNaturalist.

V rámci nášho **projektu HUMANITA** a v kontexte participatívneho monitorovania využijeme občiansku vedu, aby sme zmapovali výskyt invazívnych druhov na pilotnom mieste v **geoparku Karavanky**.

Občianska veda je výskumná metóda, ktorá umožňuje dobrovoľníkom, bez ohľadu na ich vzdelanie, prispievať cennými údajmi o prostredí. Vďaka pokroku v technológiách sa aj turisti môžu ľahko zapojiť do zberu údajov prostredníctvom obľúbených mobilných aplikácií.

V spolupráci s Korutánskou univerzitou aplikovaných vied a partnerom z **globálneho geoparku UNESCO Karawanken-Karavanke** využívame túto príležitosť. Naším nástrojom je platforma **iNaturalist** – sieť, v ktorej spolupracujú občianski vedci a botanici, aby dokumentovali a zdieľali svoje pozorovania z prírody. Občianski vedci nahrávajú svoje fotografie rastlín a okolitého prostredia a zároveň poskytujú údaje o čase a mieste výskytu rastlín.

Pozývame vás, aby ste sa zapojili do nášho projektu iNaturalist, v rámci ktorého môžu vaše pozorovania priniesť skutočnú zmenu. Vaše príspevky nám pomôžu pochopiť, ako sa invázne druhy šíria popri turistických chodníkoch v tejto oblasti a usmerniť tak naše úsilie o ochranu prostredia na ďalšie roky. Náš projekt sa začal na jar 2024 a my vás pozývame, aby ste sa pripojili k našej komunite. **Podobné projekty budú nasledovať na ďalších pilotných miestach vrátane Národného parku Malá Fatra.**

www.inaturalist.org/projects/invasive-alien-species-geopark-karawanken-karavanke

Foto: Unesh Grabner

Riešenie konfliktov medzi ľuďmi a prírodou

Skúmanie pohľadu turistov na prírodu a chránené oblasti: čo nám hovoria výsledky projektu HUMANITA?

Analýza, ktorú sme vykonali na základe dotazníkového prieskumu na piatich pilotných lokalitách projektu v období od júla do októbra 2023, viedla k zaujímavým výsledkom. Skúmali sme zvyky turistov a ich znalosti o prírodnom prostredí, ktoré navštívili. Cieľom štúdie bolo odhaliť problémy a konflikty medzi prírodou a návštevníkmi, skúmať pocity a zážitky ľudí na daných lokalitách a pochopiť ich správanie, ktoré môže viesť k narušeniu prírodného prostredia pri rôznych činnostiach a aktivitách. Niektoré výsledky boli pre lokality veľmi podobné a iné sa líšili.

Prieskum ukázal, že väčšina návštevníkov sa venuje prevažne pešej turistike, pričom často navštevujú známe chránené oblasti a prírodné lokality po frekventovaných cestách a chodníkoch. **Viac ako 80 % účastníkov prieskumu uvádza, že na ich výletoch do chránených území si najviac cenia krásu a bohatstvo prírodného dedičstva, ktoré územia ponúkajú.** Viac ako tretina tvrdí, že ich lákajú možnosti športovania a rekreačných aktivít. Možnosť stretnúť alebo jednoducho len pozorovať divokú prírodu je tiež dôvodom, ktorý priťahuje a zaujíma časť verejnosti.

Venovali sme sa aj interakcii medzi návštevníkmi a voľne žijúcimi druhmi zvierat. Táto téma sa v ostatnom čase dostáva do popredia vo viacerých krajinách. Problematika koexistencie človeka a divokej prírody je výzvou a prioritou zároveň a vyžaduje si zvýšenú pozornosť. V rámci tejto špecifickej témy boli okrem iného turisti požiadaní, aby uviedli, ktoré druhy voľne žijúcich živočíchov by mohli nejakou obmedziť ich voľnočasové aktivity v danej oblasti.

Celkovo súhrnné údaje z prieskumu ukazujú, že návšteva prírodného prostredia môže byť určitým spôsobom ovplyvnená prítomnosťou divých zvierat a vedomím človeka o ich prítomnosti. Kým niektorí návštevníci majú obavy zo vzájomného stretnutia, pre iných je to príležitosť a vítaný zážitok. Dôvodom na obavy z pohybu v prírodnom prostredí je pomerne úzky okruh druhov. Turisti majú obavy najmä zo šeliam alebo jedovatých hadov. 40 % turistov si myslí, že veľkí

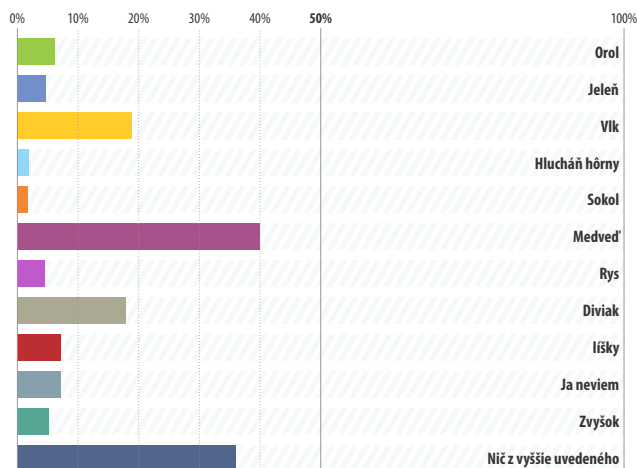

predátori, ktorí žijú v niektorých oblastiach stredoeurópskych hôr, môžu obmedziť ich prítomnosť, pohyb alebo konkrétne aktivity v prírodnom prostredí.

Otázka 19:

Ktorý z týchto druhov vo voľnej prírode by obmedzoval váš voľný čas v túto oblasť?

Vyberte prosím maximálne 3 odpovede

Údaje poukazujú najviac na obavy z medveďa (40 %) na všetkých pilotných lokalitách i v prípade, že sa tam táto šelma nevyskytuje.

Medveď je považovaný za hrozbu v Národnom parku Malá Fatra na Slovensku (80 %), v Národnom parku Bükk v Maďarsku (37,5 %) a v Národnom parku Appennino Tosco-Emiliano v Taliansku (30 %).

Získané údaje poskytujú objektívne informácie o tom, ako vnímajú turisti prírodné prostredie, ale aj do akej miery si uvedomujú svoj vplyv na rôzne zložky prostredia. Cieľom tohto prieskumu je pochopiť a neskôr podporiť udržateľné spolužitie ekosystémov. Celý prieskum je dostupný tu:

www.interreg-central.eu/wp-content/uploads/2024/01/D.3.1.1_HUMANITA_Survey-for-tourists_EURAC_FINAL-VERSION_ENG.pdf

ZOSTAŇTE S NAMI A ZÍSKATE VIAC INFORMÁCIÍ!

UNIVERSITY
OF ŽILINA

GEOPARK
KARAVANKA
KARAVANKA

unesco
Global Geopark

eurac
research

KÄRNTEN
UNESCO Chair for
Sustainable Management
of Conservation Areas

unesco
Chair

NOTITIA
svojeto vanje & usluge

UNIVERSITÀ
DI PARMA

Bükk Nemzeti Park
Igazgatóság

CEEweb
for Biodiversity

Kamenjak
NARAVNA USTANOVA KAMENJAK

Parco Nazionale
APPENNINO
TOSCO-EMILIANO